

Resurssivastuullinen Meri-Lappi

Katri Hendriksson, Ins. (YAMK), Projektipäällikkö, Kestävän kehityksen koordinaattori, Lapin ammattikorkeakoulu, katri.hendriksson@lapinamk.fi

Hanna-Mari Romakkaniemi, Agrologi (AMK), Projektisuunnittelija, Lapin ammattikorkeakoulu, hanna-mari.romakkaniemi@lapinamk.fi

Tiivistelmä

Kestävä kehitys ja vastuullisuus -näkökulmat ovat entistä tärkeämpiä, alueellisesti ja globaalisti. Erityisesti Meri-Lapissa teemoja käsitellään Lapin ammattikorkeakoulun toteuttamissa TKI- ja koulutuksen osa-alueissa. Varsinkin hanketoiminnan kehittäminen vastuullisempaan suuntaan on ollut yksi kehityskohde viime vuosina. Lapin ammattikorkeakoulu on nostanut yhdeksi painopisteeksi kestävän kehityksen, vastuullisuuden sekä kiertotalouden osaamisen jalkauttamisen sidosryhmätoimintaan.

Lapin ammattikorkeakoulu on valinnut YK:n kestävän kehityksen tavoitteista kuusi erityistä painopistettä (SDG 3, 4, 7, 8, 9 ja 11), jotka kytkeytyvät toimintaan TKI- ja koulutuksen näkökulmista. SERI – Resurssiviisas Meri-Lappi -hanke on toteuttanut erilaisissa pilotoinneissa näitä teemoja. SERI -hankkeen toimenpiteissä huomioitiin erityisesti resurssivastuullisuus, joka oli hankkeen yksi kantava teema-alue.

Abstract

Sustainable development and responsibility perspectives are becoming increasingly important, regionally and globally. In Sea-Lapland's regional in particular, the themes are dealt with in the areas of RDI and education implemented by Lapland University of Applied Sciences. Especially the development of project activities in a more responsible direction has been one of the development targets in recent years. Lapland University of Applied Sciences has raised the focus on sustainable development, responsibility and the implementation of circular economy expertise to stakeholder activities.

Lapland University of Applied Sciences has highlighted six special priorities (SDG 3, 4, 7, 8, 9 and 11) from the UN Sustainable Development Goals, which are related to activities from the perspectives of RDI and education. The SERI - Sea-Lapland's Resource Intelligence project has implemented these themes in various pilots. The measures of the SERI project paid special attention to resource responsibility, which was one of the main thematic areas of the project.

Nostoehdotus

Meri-Lapissa toimitaan yhteisen hyvän vuoksi. Kunnat ja kaupungit ottavat osaa vastuullisiin toimenpiteisiin.

Johdanto

Kestävä kehitys on ollut viime aikoina näkyvillä syystäkin. Kestävällä kehityksellä taataan hyvän elämän edellytykset ilman, että se vaikuttaa tuleviin sukupolviin negatiivisesti (Suomen YK -liitto 2021.) Meri-Lapin alueella huomioidaan kestävyys ja vastuullisuus enenevässä määrin. Erityisesti Lapin ammattikorkeakoulun toteuttamat toimenpiteet ovat edesauttaneet kestävä kehitys -tietoisuuden kasvattamista alueella. Lapin ammattikorkeakoulu on keskittynyt TKI-toiminnan ja alueellisen kehittämisen vahvistamiseen kiertotaloudessa ja kestävässä kehityksessä. Lapin

ammattikorkeakoulun SERI – Resurssiviisas Meri-Lappi –hanke on ottanut nämä huomioon pilottitoimenpiteissään. (Suomen YK-liitto 2021)

Resurssivastuullisuuden määritelmä

Resurssit ovat osa päivittäistä toimintaa. Esimerkiksi arjessa tarvittavia resursseja ovat työvoima ja -välineet, hankinnat, taloudellinen pääoma, aika sekä toimintaympäristöt. Käsitteenä resurssi ei välttämättä tarkoita vain aineellisia asioita ja palveluita vaan myös aineettomia resursseja, joihin esimerkiksi ajankäyttö, yrityksen brändi, henkilöstön osaaminen ja asiakasverkot lukeutuvat. (Jääskeläinen 2018)

Resurssivastuullisuus tarkoittaa resursseista huolehtimista ja resurssien vastuullista käyttöä. Hyvänä esimerkkinä toimii työelämä, jossa vastuullinen työnantaja mahdollistaa työntekijöilleen myös asianmukaisen korvauksen työpanoksesta sekä huomioi terveystalouden saatavuuden. Työnantajan huolehtiessa myös työntekijän hyvinvoinnista, voidaan tällöin puhua vastuullisesti työnantajasta (Kasurinen 2012).

Puustinen ym. (2016) perustelevat termiä resurssivastuullisuus esimerkiksi kaupunkialueiden maankäytön edistämispoliitikassa prosessiksi, jossa kaikilla politiikan sektoreilla huomioidaan tavoite maankäytön vastuullisempaan käyttöön ja suunnitteluun. Resurssivastuullisuus sisältää Puustisen ym. (2016) mukaan ajatuksen voimavarojen tehokkaasta hallinnasta niiden päämäärien saavuttamisessa, jotka organisaatiossa on sovittu tai joita halutaan edistää. Kuvassa 1 havainnollistetaan niitä keinoja, joita organisaation sisällä tulee tarkastella tavoitellessa hyvää päätöksentekoa. Päätöksenteossa epäonnistuminen aiheuttaa riskin, jossa kestävä kasvu ja vastuullinen resurssienkäyttö ei ole enää mahdollista. Tästä seuraa, että organisaation kyky selviytyä muutoksista heikkenee oleellisesti.

Kuva 1. Kolmiossa havainnollistetaan päätöksenteon osa-alueita. (Mukaiillen: Puustinen, ym. 2012)

Vastuullisuus edellyttää ennakkointia ja vastuunkantamista jokaisen toiminnon sisällä. Työelämässä työntekijän kuuluu kantaa osansa vastuusta, jolla vaikutetaan työnantajan tarjoamien hyvinvointia edistävien toimenpiteiden täysimääräisestä hyödyistä molemmille osapuolille. Resurssivastuullisuus näyttäytyy esimerkiksi työorganisaation kehityksessä niin, että kiinnitetään erityistä huomiota työssäjaksamiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen. (Heikkurinen 2012)

SERI -hanke edistää Meri-lapin alueen vastuullisuutta

Resurssien ja luonnonvarojen vastuullinen hyödyntäminen on osa lappilaista kulttuuria. Erityisesti Lapin ammattikorkeakoulun toteuttamat toimenpiteet, kuten hanketoiminnan kehittäminen kestävästä kehityksestä ja vastuullisuuden teemojen kautta, jalkauttaa toimintaa monipuolisesti myös sidosryhmätoimintaan. Meri-Lapin alueella on käynnissä useampikin Lapin ammattikorkeakoulun toteuttama hanke, joissa perehdytään erityisesti resurssiviisauteen, kestävästä kehityksestä sekä luonnonvarojen vastuulliseen hyödyntämiseen. Yksi esimerkki on SERI –hanke (Lapin ammattikorkeakoulu 2020).

SERI –hanke on toiminut Meri-Lapin alueella suunnannäyttäjänä vuodesta 2020 lähtien ja hankkeen aikana on toteutettu erilaisia pilotteja. Pilottien toimenpiteet ovat keskittyneet kahteen pääteemaan; elintarvikkeisiin ja rakentamiseen. Konkreettisten pilottien avulla, Meri-Lapin resurssivastuullisuus on hankkeen toimenpiteiden jälkeen edistyneemmällä tasolla kuin aiemmin. Edistyneisyys näkyy esimerkiksi siinä, että Meri-Lapissa toimitaan yhteisen hyvän vuoksi ja kunnat ja kaupungit ottavat osaa vastuullisiin toimenpiteisiin. Kuvassa 2 on esitetty perustiedot SERI – hankkeesta. (Lapin ammattikorkeakoulu 2020)

Kuva 2. Perustiedot SERI – Resurssiviisas Meri-Lappi -hankkeesta (Kuva: Hendriksson, K. 2021.)

Resurssivastuullisuuden esimerkkejä Meri-Lapista

Alueiden hyvinvoinnin kulmakivi on paikalliset aktiivisesti alueen eteen toimivat asukkaat sekä näiden hyvinvointi. Kumpulainen (2018) toteaa mm. että *”ihmisten halu toimia yhteisöissä lähtee heidän omista tarpeistaan, ja paikallisyhdistysten pitäisi pystyä tarjoamaan ”jokaiselle jotakin”, eli mahdollistamaan jäsenten henkilökohtaisten intressien ja arvostusten mukaista toimintaa”*. Maaseudun elinvoimaisuuden keskeisenä tekijänä on elinvoimainen maaseutuyrittäjyys, joka on samalla turvaamassa lähiruoan ja paikallisten tuotteiden saatavuutta ja tarjontaa lähikyliin ja kaupunkeihin.

SERI –hankkeen hanketoimijat toteuttivat yhtenä pilottitoimenpiteenä julkisen organisaation työhyvinvoinnin ja työntekijän arvostukseen liittyvää tiedonhakua sekä toteuttivat pilotin aikana kyselyn kohteessa oleviin toimipisteisiin. Kyselyssä huomioitiin työntekijän sekä työnantajan mielipiteet, erikokoiset toimipisteet sekä muualta kartoitetut taustatiedot. Kyselyn tarkoituksena oli toimia taustamateriaalina pilotin toteuttamiselle, jotta tulokset olisivat

paremmin hyödynnettävissä myös muualla vastaavatyypisessä toiminnassa. Resurssivastuullisuutta on huomioida kohteessa ja toimenpiteissä kaikki ne seikat, joilla voidaan edistää vastuullisuutta, esimerkiksi osaavan ammattitaidon sisällyttäminen palveluihin on yksi keino.

Paikallisten tuottajien ja palveluntarjoajien hyödyntäminen on yksi osa resurssivastuullisuuden määritelmää. SERI -hankkeen piloteissa perehdytään siihen mitä paikallisesti on tarjolla ja millä tavoin valinnoilla voidaan vaikuttaa tulevaisuuteen ja hiilijalanjäljen määrään. Kierrätettävyys, materiaalien uudelleenkäyttö ja ympäristön huomioiminen ovat keinoja vaikuttaa kestävään maailmaan.

Vastuullisuutta monesta eri näkökulmasta

Elintarvikesektorille keskittyneissä piloteissa resurssivastuullisuus näkyy Meri-Lapissa kattavasti esimerkiksi sivuvirtamateriaalien jatkohyödyntämisessä. Sivuvirtojen hyödyntämisessä keskeistä huomiota tulee kiinnittää mm. sivuvirran ja siitä kehitettävän uuden tuotteen tai palvelun taloudellisen arvon mittaamiseen. Esimerkiksi vihannesten viljelystä syntyvän sivuvirran sekä myyntiin kelpaamattoman tuotteen kuljettamisen hiilijalanjälkeä Suomen mittakaavassa tulee arvioida myös resurssivastuullisuuden kautta. (Liimatainen 2019).

Lappilainen puikula on erinomainen esimerkki alueellista hyvinvointia luovasta paikallisesta elintarvikkeesta. Puikulan tunnettuutta lisäämään työstettiin SERI –hankkeessa tuotteen tai palvelun tarinallistamisen polku (Kuva 3), jonka aloituspaikka sijoittuu lappilaisen pellon reunalle yhdessä viljelijän kanssa. Tarinassa yhdistyvät niin viljelijän usko huomisen sadosta kuin asiakkaalle rakennettu visuaalinen tarinankuvaus arjesta. Resurssiviisaan tarinallistamisen avulla, tuottajan arki sekä paikallisen tuotannon edut saadaan houkuttelevaan muotoon, kun otetaan huomioon tuotteen hiilijalanjälki ja kasvihuonekaasupäästöt. Kuluttajalle on mielekästä hankkia paikallisia tuotteita, kun niiden alkuperään ja elinkaareen on kiinnitetty huomiota jo kasvatus- tai tuotteistusvaiheessa. Arvostus syntyy aidoista kohtaamisista, joiden tueksi jokainen paikallinen toimija tarvitsee myös tarkoituksenmukaisesti rakennettua viestintää.

Kuva 3. Tarinallistamisen polku -havainnekuva. (Kuva: Hamari, A. 2021.)

SERI –hanke toteutti pilottitoimenpiteenä Meri-Lapin alueen purkukohteiden materiaalien jatkohyödyntämiseen liittyvää selvitystyötä, jonka yksi osa-alue oli kestävä kehitys ja vastuullisuuden huomiointi. Resurssivastuullisuus -määritelmä kuvaa hyvin Meri-Lapin alueen tavoitteita ja keinoja, joilla tämän termin sisälle päästään. Hankkeen aikana toteutetut toimenpiteet ovat olleet esimerkiksi laajaa selvitystyötä purkukohteiden materiaaleista ja

uusista käyttökohteista sekä yksityiskohtaisempaa perehtymistä siirtolapuutarha-alueen rakennelmien materiaalivalintoihin.

Vastuullisuuden edistämisestä nautitaan Meri-Lapin alueella

SERI –hankkeen toteuttamissa pilotoinneissa on otettu huomioon kestävä kehitys ja vastuullisuus, nämä eivät ole olleet hankkeen pääasiallisia tavoitteita vaan ne ovat kehittyneet hankematkan aikana ja niitä on voitu edistää erityyppisillä toiminnoilla. Toiminnot, jotka ovat edistäneet Meri-Lapin alueen kestävyttä ja resurssivastuullisuutta ovat olleet esimerkiksi lähiruoan käyttöasteen nostaminen sekä tietoisuuden levittäminen alueellisesti. Vastuullisuuden näyttäytyessä niin Lapin ammattikorkeakoulun toimintojen kehittämisessä kuin myös hanketoiminnan kestävyden huomioimisessa, tullaan jatkossa kiinnittämään entistä enemmän huomiota myös paikallisten toimijoiden tarpeisiin. Resurssiviisaus, kiertotalous ja ennen kaikkea kestävä kehitys ja vastuullisuus ovat meille lappilaisille ohjenuora jokapäiväisessä elämässämme, siihen pyritään ja sen edistämisestä nautitaan.

Lähteet:

Heikkurinen, P., Jalkanen, L., Järvelä, K., Järvinen, M., Katajajuuri, J-M., Koistinen, L., Kotro, J., Mäkelä, J., Pesonen, H-L., Riipi, I., Ulvila, K-M. Ja Borsmann-Hugg, S. 2012. Vastuullisuus ruokaketjussa - Eväitä johtamiseen, mittaamiseen ja viestintään. MTT Jokioinen. Viitattu 29.9.2021. [vastuullisuusruokaketjussa.pdf \(luke.fi\)](#)

Jääskeläinen, M. 2018. Sisäisten resurssien hyödyntäminen pk-yritysten kannattavuuden parantamisessa: tapaustutkimus. LUT School of Business and Management. Viitattu 28.9.2021. [Kauppatieteiden kandidaattitutkielma 2018 julkaisuvalmis.pdf \(lut.fi\)](#)

Kumpulainen, K. 2018. Kylät tulevaisuuden paikallisyhteisöinä. Viitattu 30.9.2021. [kumpulainen.pdf \(jyu.fi\)](#)

Lapin ammattikorkeakoulu. 2020. Lapin AMKin hankkeet. 2020. SERI – Resurssiviisas Meri-Lappi –hanke. Viitattu 29.9.2021 [Hankkeet - Lapin AMK](#)

Liimatainen, M. 2019. Vastuullisuuden strateginen merkitys ja painopisteet Suomalaisissa elintarviketeollisuusyrityksissä. Helsingin yliopisto. Viitattu 30.10.2021. [Liimatainen Minna Pro gradu 2019 \(helsinki.fi\)](#)

Puustinen, S., Mäntysalo, R & Karppi, I. (toim.). 2016. Strateginen eheyttäminen kaupunkiseuduilla - Näkökulmia kestävän maankäytön ja julkisen talouden kysymyksiin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 4/2016. Viitattu 29.9.2021. [strateginen eheyttäminen kaupunkiseuduilla.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Suomen YK-liitto. 2021. Kestävä kehitys. Viitattu 29.9.2021 [Kestävä kehitys | Suomen YK-liitto \(yكليitto.fi\)](#)

Asiasanat: Resurssiviisaus, Kestävä kehitys, vastuullisuus, TKI, Konetekniikka

Key words: Resource intelligence, Sustainable development, Responsibility, RDI, Mechanical engineering